ڕۆژنامەگەری کوردی – لێکۆڵینەوە و بیبلیۆگرافیا ... یووسف منتک

ڕۆژنامەی سەربەخۆبوون ئۆرگانی ڕێکخستنەکانی پەکەکە لە ئەوروپا
گۆڤاری کوردستان ڕاپۆرت
گۆڤاری بەرخۆدان

یووسف منتک- ئەڵمانیا

١ – (SERXWEBUN – سەربەخۆبوون): کۆڵن- ئەڵمانیا- ١٩٨٢:

ئۆرگانی ڕێکخستنەکانی پەکەکەیە لە ئەڵمانیا دەردەچێت. لە وڵاتانی دیکەی ئەورووپایش بڵاودەبێتەوە. لە لاپەڕەی یەکەم لە بەشی سەرەوە لەژێر ناوی سەربەخۆبوون درووشمی: لە سەربەخۆیی و ئازادی بە ڕوومەتتر تشتێک نینە، نووسراوە. بە شێوازێکی جوان و ستانداری هونەری ڕۆژنامە دیزاین و دابەشکردنی بابەتەکانی دەرهێنراوە. جێدەستی کادر و ڕۆژنامەنووسی کارامە و شارەزای پێوەدیارە. سەرەتا لە شاری کۆڵنی ئەڵمانیا دەرچووە، جێگۆڕکێی ناونیشانی پێوەدیارە، زیاتر لەشاری کۆڵن بووە. شوێنی چاپکردنی بەرلین بووە، دواتر کۆڵن. لە وەڵامی پرسیارێکمدا، هەڤاڵ "هەزان" ئەندامی کۆمەڵەی کوردی- ناوەندی جڤاتی دیموکراتی کوردان لە ئەڵمانیا گوتی: لە دوای قەدەغەکردنی چالاکی پێکخراوی پەکەکە لە ئەڵمانیا، نووسینگەی چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامەی (سەربەخۆبوون) چۆتە هەڵەندا و ناونیشان و شوێنی چاپکردنی دیار نییە. هاوکات چەند ژمارەیەکی ئۆرگینالی ڕۆژنامەکەی پێدام. ئەوەیش پێدەچێت هۆکاری خۆی هەبێت، ژمارە حیسابی بانکی هەیە دواتر ئەویش نامینێت. لە فۆرمی گۆڤار و ڕۆژنامە کە بە قەبارەی (٤٧x٣١،٥سم) دەرچووە، کە قەبارەیی ئاسایی ڕۆژنامەیە. زمان : تورکی، لە هەندێک ژمارەدا لاپەڕەیەک یا دووانی بە زمانی کوردی (کرمانجی ژوروو) ئەلفابێی لاتینییە، لەم ژمارانەی بەردەستدا ڕاپەڕە کوردییەکان ئاماژەیان پێدەدەین. بۆ ماوەی (٣٤) ساڵە بە بەردەوامی مانگانە لە کاتی دیاریکراوی خۆیدا دەردەچێت. لە هەندێک ژمارەدا تایتل و بابەتی لە ڕۆژنامە عەرەبی و جیهانییەکان، کە لەبارەی کورد و ڕەوشی سیاسیی کوردستان و سیاسەتی سەرکوتگەرانەی تورکیا لە بەرانبەر کورددا بڵاوکراونەتەوە وێنەی

وەرگرتوون و ئاماژەی پێداون.
١- ژمارە (١) لە (کانوونی دووەمی-١٩٨٢) بە (٢٠) لاپەڕە و تیراژی (٨٠٠٠) دانە دەرچووە. تەنێ لاپەڕەی (١٧) بە زمانی کوردی ئەلفابێی لاتینییە، تێیدا باسی کۆنفرانسی یەکەمی پەکەکە، کە لە ڕێکەوتی (١٥ تا ٢٦ ی- ٧- ١٩٨٢) بەستراوە، کراوە. نرخ یەک مارک و نیو.
٢- ژمارە (٢) لە (شوباتی-١٩٨٢) بە (٢٠) لاپەڕە و تیراژی (٨٠٠٠) دانە دەرچووە. لاپەڕەکانی (١٤و١٥) بە زمانی کوردی ئەلفابێی لاتینییە.
٣- ژمارە (٣) لە (مارتی-١٩٨٢) بە (٢٠) لاپەڕەو تیراژی (٨٠٠٠) دانە دەرچووە. لاپەڕەکانی (١٦و١٧) بە زمانی کوردی ئەلفابێی لاتینییە.
٤- ژمارە (٤) لە (نیسانی-١٩٨٢) بە (٢٠) لاپەڕە و تیراژی (٨٠٠٠) دانە دەرچووە. لاپەڕەکانی (١٦و١٧) بە زمانی کوردی ئەلفابێی لاتینییە.
٥- ژمارە (5) لە (مایسی-١٩٨٢) بە (٢٠) لاپەڕە و تیراژی (١٠،٠٠٠) دانە دەرچووە. لاپەڕەکانی (١٦و١٧) بە زمانی کوردی ئەلفابێی لاتینییە.
٦- ژمارە (٦) لە (حوزەیرانی-١٩٨٢) بە (٢٤) لاپەڕە و تیراژی (١٠،٠٠٠) دانە دەرچووە. لاپەڕەکانی (٢٠و٢١) بە زمانی کوردی ئەلفابێی لاتینییە، لەم ژمارەوە نرخ بۆتە (٢) مارکی ئەڵمانی.
٧- ژمارە (٧) لە (تەممووزی-١٩٨٢) بە (٢٠) لاپەڕە دەرچووە. لاپەڕەکانی (١٦و١٧) بە زمانی کوردی ئەلفابێی لاتینییە.
٨- ژمارە (٨) لە (ئۆگستی-١٩٨٢) بە (٢٠) لاپەڕە دەرچووە. لاپەڕەکانی (١٦و١٧) بە زمانی کوردی ئەلفابێی لاتینییە.
٩- ژمارە (٩) لە (ئەیلوولی-١٩٨٢) بە (٢٠) لاپەڕە دەرچووە. لاپەڕەی (١٦) بە زمانی کوردی ئەلفابێی لاتینییە، لە دوالاپەڕەدا تەنێ شیعرێک بۆ شەهیدانی کوردستان، بە زمانی کوردی، ئەلفابێی لاتینی هەیە.
١٠- ژمارە (١٠) لە (ئۆکتۆبەری-١٩٨٢) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە. لاپەڕەکانی (٢٠و٢١) بە زمانی کوردی، ئەلفابێی لاتینییە.
١١- ژمارە (١١) لە (نۆڤەمبەری-١٩٨٢) بە (٢٠) لاپەڕە دەرچووە. لاپەڕەکانی (١٤و١٥) بە زمانی کوردی، ئەلفابێی لاتینییە.
١٢- ژمارە (١٢) لە (دیسەمبەری-١٩٨٢) بە (٢٠) لاپەڕە دەرچووە. لاپەڕەکانی (١٤و١٥) بە زمانی کوردی، ئەلفابێی لاتینییە، باسی کۆنگرەی دووەمی پەکەکە تێدا هاتووە. لە ڕێکەوتی (٢٠- ٢٥/ ٨/١٩٨٢) بەستراوە. سەبارەت بە بەشی کوردییەکەی ئۆرگانی سەرخۆبوون، لە دیدارێکدا لە ڕێکەوتی ٢٠١٥-٥-٢٥ لەگەڵ هونەرمەند (شڤان پەروەر) گوتی: من لە ژمارە یەکەوە تا ژمارە دوازدە بەشی زمانی کوردییەکەم

سەرپەرشتی دەکرد

١٣- ژمارە (١٣) لە (یەنیوەری-١٩٨٣) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە. لاپەڕەکانی (١٨و١٩) بە زمانی کوردی، ئەلفابێی لاتینییە.

١٤- ژمارە (٢٤) لە (دیسێمبەری-١٩٨٣) بە (٢٠) لاپەڕە دەرچووە. لاپەڕەکانی (١٦و١٧و١٨) بە زمانی کوردی، ئەلفابێی لاتینییە.

١٥- ژمارە (٢٥) لە (یەنیوەری-١٩٨٤) بە (٢٠) لاپەڕە دەرچووە. لاپەڕەکانی (١٦و١٧) بە زمانی کوردی، ئەلفابێی لاتینییە.

١٦- ژمارە (٣٦) لە (دیسێمبەری-١٩٨٤) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە. لە لاپەڕە (5)دا تەنێ شیعرێک بە زمانی کوردی، ئەلفابێی لاتینی بە ناوی (هەی لە دایی هەی لێ)٤-٩-١٩٨٤ ڕووبار، هەیە.

١٧- ژمارە (٣٧) لە (یەنیوەری-١٩٨٥) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە. لە لاپەڕە (نۆ)دا تەنیا پیرۆزبایی ساڵی نوێ بە زمانی کوردی، ئەلفابێی لاتینی هەیە.

١٨- ژمارە (٤٨) لە (دیسێمبەری-١٩٨٥) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە. لە لاپەڕە (١١)دا تەنێ شیعرێک بە زمانی کوردی، ئەلفابێی لاتینی هەیە. بە ناوی (حەیران لێ) لەلایەن "حەمید ئاقاجی" لە ٤-٩-١٩٨٤ نووسراوە.

١٩- ژمارە (49) لە (یەنیوەری-١٩٨٦) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە.

٢٠- ژمارە (٣٩٦) ساڵی سیوسێیەم، لە (کانوونی یەکەمی-٢٠١٤) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە.

٢١- ژمارە (٣٩٧) ساڵی (٣٤)سیوچوارەم، لە (کانوونی دووەمی- ٢٠١٥) بە (٢٨) لاپەڕە دەرچووە.

٢٢- ژمارە (٣٩٨) ساڵی سی وچوارەم، لە (شوباتی- ٢٠١٥) بە (٢٨) لاپەڕە دەرچووە.

٢- کوردستان ڕاپۆرت (KURDISTAN REPORT) ئەڵمانیا- کۆلن –١٩٨٢:

گۆڤاری کوردستان راپۆرت ، گۆڤارێکی کوردییە، بە زمانی ئەڵمانی دوو مانگ جارێک، واتە ساڵی (٦) ژمارەی لێدەردەچێت. تا ئێستایش بەردەوامە لە بڵاوبوونەوە. لە کاتی خۆیدا لە سەرەتای هەرساڵێک مانگی (١و٢) بە یەکەوە دەردەچوو، تاکو کۆتایی ساڵ شەش ژمارەی بڵاودەکرێتەوە. دواژمارەی (١٧٥) هەردوو مانگی سێپتێمبەر و ئۆکتۆبەر(٩و١٠- ٢٠١٤) بە (٦٦) لاپەڕە دەرچووە. ئەم گۆڤارە لەلایەن ڕێکخراو لایەنگرانی نزیک لە پەکەکە وەک: ڕێکخراوی زانیاریی کوردستان لە هامبۆرگ، بڵاودەکرێتەوە. دەستەی نووسەرانی بە پێی ژمارەکانی ئەم دوایانەی بریتیین لە: و.شتروڤە، سی.کارابلوت، دەرویش چیمەن، ب.ڕوبرێخت، ئێ.میلیش. ژمارەی لاپەڕەکانی لە

سەرەتادا کەم بووە دواتر زیادیان کردووە. درووشمی گۆڤار لەسەر بەرگی پێشەوەدا نووسراوە: بۆ کوردستانێکی ئازاد، لە ڕۆژهەڵاتێکی ناوینی دیموکرات. لە ئێستادا ڕێکخراوی زانیاریی کوردستان لە هامبۆرگ ئەرکی بڵاوکردنەوەی لە ئەستۆدایە. لە ژمارە (١٦٤)ی مانگەکانی(١١و١٢/ ٢٠١٢) دا یادی (٣٠) ساڵەی دەرکردنی گۆڤاری کوردستان ڕاپۆرت کراوەتەوە. سەرەتا لە ژمارە (١)ی مانگی (تشرینی دووەم /١٩٨٢) لە کۆلن لە دەزگەی چاپەمەنی سەرخۆبوون دەرچووە. مەبەست لە دەرکردنی ئەم گۆڤارە، گەیاندنی دەنگی گەلی کوردە بۆ جیهان، وەکو: ئەو پێشێلکاریانەی، کە ڕژێمە داگیرکەرەکانی چوارپارچەی کوردستان لە هەمبەر گەلی کورد و مافەکانی دەیکەن. هەوڵێکە بۆ گەیاندنی بۆ ڕای گشتی جیهان. هاوکات گەیاندنی دەنگی دلێرانەی شۆڕشگێڕانی کوردستان. لە ژمارە یەکدا مەبەست لە دەرکردنی گۆڤارەکەیان ڕاگەیاندووە: باس لە ژیانی کوردان و دڕندەیی ڕژێمەکانی تورکیا، عێراق، ئێران و سوریا بەرانبەر بە گەلی کورد دەردەخات. چۆنیەتی کوشتاری لاوانی کورد لەلایەن سوپا و دەزگە داپلۆسێنەرەکان و قەدەغەکردنی مافی کولتووریی و زمانی دایک.

١ – ژمارە (١) مانگی (تشرینی دووەم -١٩٨٢)، ساڵی (١)، بە (٣٠) لاپەڕەیە، قەبارەی (4A) دەرچووە. نرخ (٢) مارک. ناونیشان بۆ پەیوەندی: دەزگەی سەرخۆبوون بۆ چاپەمەنی لە کۆلن. دوو ژمارەی حیسابی بانکی شاری کۆلنی لەسەر نووسراوە. ناونیشانی کوردستان ڕاپۆرت بەرلینی لەسەر نووسراوە.
لەسەر بەرگی پێشەوەدا: سێ وێنە هەن: وێنەی هاووڵاتیانی کورد لە دادگەیەکی تورکیادا، سەرباز بە دیاریانەوە وەستاون. وێنەی دووەم جووتیارانی گوند، ئەفسەرێکی تورک بە بەرچاویانەوە جووتیارێکی خستۆتە سەر زەوی و ئەشکەنجەی دەدات. وێنەی سێیەم ژنە کوردێک منداڵێکی بە کۆڵەوەیە، ئەفسەرێک پاسەوانی دەکات.
چەند بابەتێکی ژمارە(١):- وتارێک سەبارەت بە هۆکاری دەرکردنی کوردستان ڕاپۆرت. وتارێک بۆ دیموکراتییەتی ئەورووپا. ڕاپۆرتێک لەسەر فاشیزمی تورک سەبارەت بە کوشتنی هاووڵاتیانی کورد لە کوردستانی باکوور. ڕۆژنامەکانی ئەڵمانیا وەک (Tag zeitung) ئەشکەنجەدانی هاووڵاتیانی کورد لەلایەن ڕژێمی تورکیا بەرباس دەدات. ژیانی چەند کەسێک لە زیندانەکانی تورکیا. ئۆپەراسیۆنی سەربازی تورکیا لە گوندەکانی کوردستانی باکوور. لە کوردستان داکۆکیکردن لە ماف تێکدەشکێندرێ. ژیانی شەهید مەزلووم دەغان لە زیندانەکانی تورکیا تا شەهید بوونی.

وەنەی:- وەنەی زیندانی سەربازی تورک لە شاری دیاربەکر. وەنەی ژیانی مەیداری کورد. منداڵێک، منداڵێکی کوردی لە باوەش گرتووە. لە بەرگی پشتەوە شیعرێک بە ناوی (فورات) هەیە .

٣ – BERXWEDAN) – بەرخۆدان): سوێد- ئەڵمانیا- ١٩٨٣:

گۆڤارێکی کوردی سیاسی- کولتووریی بوو. تا ژمارە (٤) بە خاوەندارێتی فیدراسیۆنی دیموکراتی کۆمەڵەکانی کورد لە ستۆکهۆڵم- سوێد دەردەچوو. نووسراوە: گۆڤارێکی دیموکراتییە لەسەر پرسی پەنابەرانی کورد. لە ژمارە (٥)ەوە، لە شاری کۆڵن- دواتر لە شاری بۆن- ی ئەڵمانیا، لەژێر بەرپرسیارێتی مانگنامەی (ڕۆژنامەی سەرخۆبوون) دەرچووە. هەردووکیان سەر بە ڕێکخراوی پەکەکەن. لە دوا ژمارەکاندا ئەدرەسی نییە، پێدەچیت لە بەر پاراستنی گیانی ستافەکە بێت. نرخ لە سوێد: پێنج کرۆنی سوێدی بووە. لە ئەڵمانیا: یەک مارک و نیو، دواتر تا دوا ژمارە دەبێتە دوو مارک و نیو.
بە گشتی (١١٦) ژمارەی لێدەرچووە. ژمارە سەرەتاییەکانی لە فۆرمی گۆڤاردا بووە، لە ژمارە (١٠)ەوە لە فۆرمی ڕۆژنامەدا بە قەبارەی ئاسایی ڕۆژنامە (3A) دەرچووە، هەر لەو ژمارەیەشدا دروووشمی گۆڕاوە. درووشمی گۆڤار لە ژمارە (١-٩) نووسراوە: بەرخۆدان ژیانە. لە ژمارە (١٠)ەوە دەبێتە: هەر تشت ل بۆ ئانیا ڕزگاری نەتەوەیی کوردستان. هەموو ژمارەیەک لە کاتی خۆیدا دەرچووە. لە ژمارە (١- ٣٧) مانگانە بووە، لە ژمارە (٣٨)ەوە تا دوا ژمارە مانگی دووجار، واتە (١٥) ڕۆژ جارێک دەرچووە.
زمانی گۆڤاری بەرخۆدان: لە ژمارە (١- ٥) کوردی (کرمانجی ژوور) بە تیپی لاتینی. ژمارە (٦) بە زمانی کوردی (کرمانجی ژوور) و تورکی ئەلفابێی لاتینی. لە ژمارە (٧- ٢٨) دەبێتە هەر سێ زمانی کوردی (کرمانجی ژوور) و تورکی تیپی لاتینی لەگەڵ عەرەبی تیپی ئارامی. لە ژمارە (٢٩) دەبێتەوە کوردی (کرمانجی ژوور) و تورکی ئەلفابێی لاتینی. لە ژمارە یەکەوە تا دوا ژمارە لە هەر ساڵێک چەند ژمارەیەک وەردەگرین.

١ – ژمارە(١) لە مانگی (نیسانی- ١٩٨٣) بە (٢٨) لاپەڕە دەرچووە.
٢– ژمارە (٢) لە مانگی (گوڵانی- ١٩٨٣) بە (٢٣) لاپەڕە دەرچووە.
٣– ژمارەکانی (٣و٤ جمکن) بە یەکەوە بۆ هەردوو مانگەکانی (حوزەیران و تەممووزی- ١٩٨٣) بە (٢٦) لاپەڕە دەرچووە.
٤– ژمارە (٥) لە مانگی (شووباتی- ١٩٨٤) بە (٣٨) لاپەڕە دەرچووە.
٥– ژمارە (٦) بۆ ساڵی نوێ، نووسراوە ژمارە یەک، لە مانگی (یەنیوەری-١٩٨٥) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە.
٦– ژمارە (٧) بۆ مانگی (شووباتی- ١٩٨٥) بە (٣٢) لاپەڕە دەرچووە.

٧– ژمارەکانی (١٨و١٩ جمکەن) بە یەکەوە بە هەردوو مانگەکانی (یەنیوەر و شووباتی- ١٩٨٦) بە (٤٤) لاپەڕە دەرچووە.
٨– ژمارە (٢٤) لە مانگی (تەمموزی-١٩٨٦) بە (٣٢) لاپەڕە دەرچووە. قەبارەی (3A) یە .
٩– ژمارە (٢٨) لە مانگی (نۆڤەمبەری- ١٩٨٦) بە (٣٢) لاپەڕە دەرچووە.
١٠– ژمارە (٢٩) لە مانگی (کانوونی یەکەمی- ١٩٨٦) بە (٣٦) لاپەڕە دەرچووە.
١١– ژمارەکانی (٣٠و٣١) بە هەردوو مانگەکانی (یەنیوەر و شووباتی- ١٩٨٧) بە (٢٠) لاپەڕە دەرچووە.
١٢– ژمارە (٣٨) لە ڕێکەوتی (١٥ی ئەیلوولی- ١٩٨٧) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە.
١٣– ژمارە (٤٤) لە ڕێکەوتی (١٥- ١٢- ١٩٨٧) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە.
١٤– ژمارە (٤٥) لە ڕێکەوتی (٣١- ١٢- ١٩٨٧) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە.
١٥– ژمارە (٤٦) لە ڕێکەوتی (١٥- ١- ١٩٨٨) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە.
١٦– ژمارە (٦٩) لە ڕێکەوتی (٣١- ١٢- ١٩٨٨) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە.
١٧– ژمارە (٧٠) لە ڕێکەوتی (١٥- ١- ١٩٨٩) بە (٢٠) لاپەڕە دەرچووە.
١٨– ژمارە (٩٢) لە ڕێکەوتی (٣١- ١٢- ١٩٨٩) بە (٢٠) لاپەڕە دەرچووە.
١٩– ژمارە (٩٣) ساڵی هەشتەم، لە ڕێکەوتی (١٥- ١-١٩٩٠) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە.
٢٠– ژمارە (١١٦) دوا ژمارە بووە، لە ڕێکەوتی (٣١- ١٢-١٩٩٠) بە (٢٤) لاپەڕە دەرچووە.

ئەم بابەتە بە بۆنەی ١١٨ ساڵەی ڕۆژنامەگەری کوردی لە ژمارە – ٣٥-٣٦- ی گۆڤاری ڕۆژنامەنووس لە بەهاری ٢٠١٦ دا بلاوبۆتەوە.